

Docentenhandleiding *Basis Beeldende Begrippen Praktijk*

In *Basis Beeldende Begrippen Praktijk* kunnen leerlingen oefenen met het toepassen van de belangrijkste begrippen in beeldende vorming. Bij elke pagina van hoofdstuk 3 tot en met 6 in *Basis Beeldende Begrippen* is in het praktijkboek een dubbele pagina opgenomen. Links een theoriepagina met vragen over afbeeldingen, waarbij de leerlingen hun kennis over de toepassing van de begrippen kunnen testen. Deze vragen vormen de brug tussen theorie en praktijk. Op elke rechterpagina staan praktische oefeningen (2D en 3D), waarmee leerlingen zich de begrippen al doende eigen kunnen maken.

Inhoud

In deze handleiding vindt u:

- aanknopingspunten met andere lemma's in *Basis Beeldende Begrippen* of met andere spreads in *Basis Beeldende Begrippen Praktijk*. Zo kunt u makkelijk verbanden in het boek aanleggen;
- de antwoorden op de theorievragen;
- voor elke praktische oefening is het doel van de oefening beschreven. Dit kan variëren van oefenen met materiaal/techniek of een bepaald begrip in praktijk proberen te brengen tot het oefenen van de fijne motoriek, samenwerken en reflecteren;
- ook is bij elke oefening beschreven wat voor soort oefening dit is. Dit kan u als docent helpen bij het uitzoeken van een geschikte oefening;
- aanvullingen en suggesties bij een deel van de praktische oefeningen. Dit kan achtergrondinformatie bij een afbeelding zijn, een extra oefening of een suggestie om een oefening uit het praktijkboek aan te passen. Aanpassingen kunnen zijn: van een 2D-oefening een 3D-oefening maken, een oefening uitvoeren met een ander materiaal of een andere techniek, een individuele oefening omvormen tot een groepsopdracht, etc.
- extra beeldmateriaal.

Werkwijze

Er zijn allerlei manieren om met dit boek te werken. U kunt als docent vragen en oefeningen voor de leerlingen selecteren of u kunt de leerlingen zelf een pad laten kiezen. Omdat er in het praktijkboek bij elke oefening is aangegeven hoelang deze ongeveer duurt en hoe moeilijk de oefening is, kan een leerling ook goed zelfstandig met het boek aan de slag. De stappenplan helpen ook een leerling die wat minder zelfstandig is goed op gang.

De oefeningen zijn verdeeld in niveaus, op een schaal van * tot en met ***. Dit is een **globale indicatie** om aan te geven hoe moeilijk de oefening is ten opzichte van de andere oefeningen in het boek. Een oefening heeft bijvoorbeeld een hoger niveau als er meerdere technieken van een leerling gevraagd worden of als er meerdere begrippen toegepast moeten worden.

Het boek kan in de hele onderbouw gebruikt worden. Ook de oefeningen met een hoger niveau kunnen door leerlingen uit de lagere klassen uitgevoerd worden. Het spreekt vanzelf dat er andere verwachtingen zijn voor het werk van een derdeklasser die bepaalde technieken al regelmatig geoefend heeft dan voor het werk van een leerling uit de brugklas die iets voor het eerst uitprobeert. Er is veel ruimte voor het oefenen met het creatieve proces: onderzoek doen, detail- en compositieschetsen maken, kennismaken met materialen en technieken en oefenen met het vormgeven van een eindproduct.

Het praktijkboek geeft veel vrijheid: krijgt de hele klas dezelfde oefening? Of mogen leerlingen zelf kiezen? En welke grenzen stelt u bij vrije keuzes? U hebt natuurlijk ook de keus om voor een deel van een oefening te kiezen. Er is op die manier ook ruimte voor diversificatie.

Licht op een appel

p. 46 Basis Beeldende Begrippen

Begrippen: lichteffecten, schaduw, slagschaduw, eigen schaduw, schaduwwerking en plasticiteit

1. Aanknopingspunten andere lemma's
 - Hoofdstuk 4 Aspecten van de vormgeving – Ruimte
P. 54 Basis Beeldende Begrippen
2. Antwoorden en suggesties per oefening

Oefening 1. Een appel op het strand

Tijd: 7 minuten Niveau: **

Bekijk afbeelding 1.

Vanwege zijn vorm herken je de appel op afbeelding 1 direct als een appel. Toch zijn er ook wat vreemde elementen aan de **voorstelling**.

- a. Leg uit dat het een vreemd schilderij is vanwege de aanwezige maan.
De maan geeft veel licht (te zien aan de lichte randen aan de maankant van de wolken). Hierdoor zou je verwachten dat de maan een tegenlichteffect heeft op de appel, met schaduwen in de richting van de kijker, maar dat is niet zo.

Vanwege de aanwezige maan lijkt het een nachtelijke voorstelling.

- b. Leg uit dat je ook kunt beweren dat het een voorstelling is bij daglicht.
Je ziet een maan in een heel lichte hemel (alsof het dag is). Je ziet schaduwen.
- c. Leg het verschil uit tussen eigen schaduw en slagschaduw aan de hand van afbeelding 1.
De eigen schaduw zie je aan de onderkant van de appel het best: daar waar het licht niet op valt.
De slagschaduw zie je bijvoorbeeld bij het steeltje: de schaduw die een object op zijn omgeving maakt.
- d. Leg uit hoe Magritte met lichteffecten de bolle vorm van de appel heeft benadrukt.
De lichte en donkere delen lopen geleidelijk in elkaar over en volgen de bolle vorm van de appel.

Oefening 2. Een appel in de kamer

Tijd: 7 minuten Niveau: **

Bekijk afbeelding 2.

- a. Waardoor helpen licht en schaduw mee aan de indruk dat de appel nagenoeg de hele kamer vult?
Door de slagschaduwen zie je dat de appel het plafond en de wand net niet raakt.
- b. Leg uit in welk opzicht de schaduwwerking op de appel realistisch is weergegeven.
De schaduwen verlopen geleidelijk van groen naar steeds donkerder, waardoor de bolle vorm wordt benadrukt.

Vergelijk afbeelding 1 en 2.

Door hun vorm maken beide appels een realistische indruk.

- c. Leg uit waarom de appel op afbeelding 2 de meest realistische indruk maakt.
Door de kleur, die is natuurlijk.
- d. Waardoor hebben de schilders de plasticiteit van de appels benadrukt?

4. Aspecten van de vormgeving – LICHT – Handleiding

Door de lichte plekken en schaduwen natuurgetrouw/realistisch te schilderen.

4. Aspecten van de vormgeving – LICHT – Handleiding

Oefening 3. Appel in zwart-wit

Doel: oefenen met het tekenen van een ronde vorm, onderzoek naar de vormen en het effect van licht en schaduwen met betrekking tot het krijgen van plasticiteit, onderzoek naar de effecten van verschillende hardheden van potloden

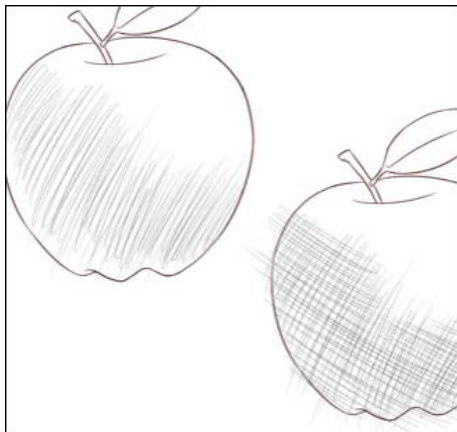
Soort oefening: 2D, schetsen, tekenen

*Tijd: 35 minuten Niveau: ***

Benodigdheden: een appel of een foto van een appel, tekenpapier, grijze potloden van verschillende hardheden

Aanvullingen/suggesties:

- Het weergeven van licht en schaduw op een bolle vorm is behoorlijk lastig. Vooral de geleidelijke overgang van licht naar steeds iets donkerder is moeilijk weer te geven. Dat is vooral de oefening bij deze opdracht. De overgang van licht naar donker is het best zichtbaar op een egaal gekleurde appel als een granny smith of golden delicious. Leerlingen kunnen ook een foto van zo'n appel nemen en daarvan de kleuren op hun smartphone wegdraaien, zodat een zwart-witfoto overblijft. Ze hebben dan geen last van verschillende kleuren die de licht-donkerwerking beïnvloeden.
- Een aanvullende oefening van licht en schaduw is het aanbrengen van schaduw door **arcering**. Presenteer de oefening zoals oefening 3, maar vraag leerlingen om in plaats van verschil in intensiteit van grijs tinten te gebruiken, licht- en schaduw effecten te creëren door te arceren. Hoofdstuk 4 Aspecten van de voorstelling – Lijn kan hierbij helpend zijn. Zie ook extra afbeelding 4.3.

Extra afb. 4.3. Appel met arcering voor licht- en schaduw effecten.

Oefening 4. Appel in kleur

Doel: onderzoek naar de vormen en het effect van licht en schaduwen met betrekking tot het krijgen van plasticiteit, onderzoek naar de mogelijkheden om met waterverf, kleurovergangen en te schilderen van licht naar donker om plasticiteit te benadrukken

Soort oefening: 2D, schetsen, tekenen

*Tijd: 45 minuten Niveau: ****

Benodigdheden: foto van een appel, aquarelpapier, waterverf, HB-potlood